

6. Неворова Л.В, Неворова О.В. Особенности динамики показателей частоты дыхания под час физических навантажений у детей 6-10 років із різними властивостями нервових процесів / Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: У 3 т. / Уклад. А.В.Цьось, С.П. Козіброцький. - Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. - Т. 3. - С. 94 - 97.

7. Ровный А.С. Дыхательные резервы в процессе адаптации к физическим нагрузкам / Ровный А.С. // Слобожанский науч. – теорет. журн. – Харків: ХДАФК, 2007. – №12. – С. 195 - 197.

8. Tittel K., Wutscherk H. Anatomical and Antropometric Fundamentals of Endurance in sport. – Blackwell : Blackwell Scientific public, 1992. – 225 p.

9. Wilmore J. H., Costill D. L. Physiology of Sport and Exercise. – Champaign : Human Kinetics, 1994. – 549 p.

УДК 796.071.4

Огнистий А.В.

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

УМІННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У публікації розкривається значення спеціальних умінь в процесі фізичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Спеціальні уміння, необхідні для фахівців, у відповідності до результатів опитування викладачів провідних вищих навчальних закладів України, розподіленні за значимістю. Визначальним умінням, яким повинен володіти фахівець дошкільної та початкової освіти для організації фізичного виховання дітей, є уміння проводити урок (заняття) фізичної культури, як основної форми фізичного виховання.

Ключові слова: вчитель, діти дошкільного і молодшого шкільного віку, фізичне виховання, спеціальні уміння, засоби, методи, форми, фізичні якості.

Огнистий А.В. Умение в профессиональной подготовке педагогов к физическому воспитанию детей дошкольного возраста и учеников общеобразовательных учебных заведений. В публикации раскрывается значение специальных умений в процессе физического воспитания детей дошкольного и младшего школьного возраста. Специальные умения необходимые для специалистов, в соответствии с результатами опроса преподавателей ведущих высших учебных заведений Украины, распределены за значимостью. Определяющими умениями, которыми должен владеть специалист дошкольного и начального образования для организации физического воспитания детей есть умение проводить урок (занятие) физической культуры, как основной формы физического воспитания.

Ключевые слова: учитель, дети дошкольного и младшего школьного возраста, физическое воспитание, специальные умения, средства, методы, формы, физические качества.

Ognystyi A.V. Skills in professional preparation of teachers to physical education of children of preschool age and students of general educational establishments. In a publication the value of the special abilities opens up in the process of physical education of children of preschool and junior school age. The special skills are needed for specialists, in accordance with the results of questioning of teachers of leading higher educational establishments of Ukraine, distributing after meaningfulness. By determining abilities which the specialist of preschool and initial education must own for organization of physical education of children there is ability to conduct a lesson (employment) physical culture, as a basic form of physical education. No less important for a teacher are abilities to gather additionally the proper facilities, methods and forms of studies and education of under-fives and junior schoolboys, conduct sectional employments, competitions, athletic-artistic holidays, sporting artistic evenings, days of health, at due technical level to own exercises of on-line tutorial from a physical culture and receptions of insurance, to own the forms of physical education for a day, to own organization of mobile games, to find the methods of contact with children and their parents on questions of physical education, to own forms and methods of control of bodily condition of organism of child and to render them доврачебную medicare, exactly, laconically and distinctly to express the opinions, use modern hardwares, to own the methods of work with information and of communication technologies and facilities of their effective application in the professional activity, use a teacher during employments from the physical culture of mean of encouragement and education.

Key words: teacher, to put preschool and junior school age, physical education, special abilities, facilities, methods, forms, physical qualities.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Вирішення завдань зі зміцнення та збереження здоров'я дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, розвиток їх фізичних якостей, формування життєво необхідних рухових умінь та навичок, озброєння елементарними знаннями з фізичної культури, гігієни та здорового способу життя, виховання бережливого ставлення до свого здоров'я покладається на педагога-дошкільника та вчителя першої ланки освіти, які відіграють пріоритетну роль у формуванні основ здоров'я дитини, забезпечення її активної рухової та пізнавальної діяльності на заняттях та фізкультурно-оздоровчих заходах [1]. Від їх соціальної, політичної та моральної зрілості, загального розвитку, професійно-педагогічної майстерності у вирішальній мірі залежить якість виховання молодого покоління [7]. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що питання підготовки педагога до фізичного виховання, збереження й зміцнення здоров'я були під постійною увагою науковців, які займалися вивченням проблем дидактичної (С.Архангельський, В.Бондарь, Т.Ільїна, М.Левіна, І.Огороднікова, Р.Скульський та ін.), та методичної підготовки майбутніх педагогів (І.Зверева, Н.Істоміна, Л.Кейран, Ю.Колягіна, М.Львова, Л.Панчешнікова, А.Пишало, В.Разумовський, А.Усова, О.Шебаліна). Проте, недослідженими залишаються питання пов'язані з пошуком оптимальних шляхів забезпечення взаємозв'язку дидактичної і

методичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та учителів початкових класів до фізичного виховання дітей. Особливого значення набуває означена проблема в аспекті формування спеціальних умінь, необхідних фахівцям дошкільної та початкової освіти для фізкультурно-оздоровчої діяльності з дітьми, що і спонукало нас до більш глибокого вивчення означеної проблеми.

Об'єктом дослідження є професійно орієнтована підготовка педагога до фізичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження – спеціальні уміння у процесі підготовки педагога до роботи з фізичного виховання у дошкільному та загальноосвітньому навчальних закладах.

Мета дослідження – полягає у визначенні значимості спеціальних умінь необхідних педагогу для роботи з фізичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку та визначенні перспективних шляхів їх реалізації.

Об'єкт і предмет дослідження обумовили необхідність розв'язання наступного **завдання**: виявити думку фахівців педагогічної галузі з науковими ступенями та вченими званнями, щодо значення спеціальних умінь фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку. З метою вивчення думки фахівців щодо змісту й організації процесу підготовки педагога до фізичного виховання дошкільнят та учнів молодшого шкільного віку, нами було проведено анкетування професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів України. Опитування фахівців було виконано відповідно до теми „Теорія і практика підготовки учителів до роботи з фізичного виховання учнів” (державний реєстраційний номер 0113U005924) тематичного плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, (статус теми – прикладна, науковий керівник доц. Огністий А.В.) та дисертаційних досліджень „Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до фізичного виховання учнів” [8] і „Педагогічні умови формування фізичної культури першокласників” [4], „Підготовка майбутніх вчителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи” [2]. Загалом було опитано 87 викладачів вищих навчальних закладів України, з яких 42 – мають наукові ступені та вчені звання. Результати опитування викладачів з науковими ступенями та вченими званнями щодо важливості умінь для педагога у його роботі з фізичного виховання підростаючого покоління представлена в таблиці 1. Результати опитування показали, що одними з важливих умінь, якими повинен володіти фахівець дошкільної та початкової освіти для організації фізичного виховання дітей, на першому місці стоїть уміння проводити урок (заняття) фізичної культури, як основної форми фізичного виховання. І це цілком логічно, оскільки вміння вирішувати завдання уроку (заняття) є стрижнем професійних дій педагога.

Таблиця 1

Оцінка викладачами з науковими ступенями та вченими званнями значимості умінь, які необхідні фахівцю дошкільної і початкової шкільної освіти для фізичного виховання дітей(п-42)

п/п №	Уміння	Ранг оцінки
1	Проводити урок (заняття) як основну форму фізичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку	1
2	Добирати відповідні засоби, методи та форми навчання і виховання дітей	2
3	Проводити заняття фізичними вправами (секційні заняття, змагання, фізкультурно-художні свята, спортивно-художні вечори, дні здоров'я)	3
4	Володіти вправами навчальної програми з фізичної культури та прийомами страхування на належному технічному рівні	4
5	Володіти формами фізичного виховання протягом дня (гімнастика до занять, фізкультхвилинка, фізкультпауза, година здоров'я)	4
4	Володіти організацією рухливих ігор	5
5	Знаходити способи контакту з дітьми та їх батьками з питань фізичного виховання	6
6	Володіти формами і методами контролю фізичного стану організму дітей	7
7	Надавати долікарську медичну допомогу	8
8	Планувати навчально-виховну діяльність з фізичного виховання дітей	9
9	Організовувати самостійну роботу дітей з фізичного виховання	9
10	Організовувати та проводити виховні заходи з фізичного виховання	9
11	Враховувати потреби та інтереси дітей, можливості матеріальної бази у процесі фізичного виховання	10
12	Володіти культурою і технікою мовлення (спеціальною термінологією)	11
13	Визначати пріоритетні напрямки діяльності з фізичного виховання дітей	12
14	Використовувати комп'ютерні та інформаційні технології для покращення процесу фізичного виховання дітей	12
15	Застосовувати засоби заохочення і покарання під час занять з фізичного виховання	13

Саме урочна форма занять забезпечує найкращі умови для розв'язання усіх завдань фізичного виховання. Однак варто додати, що відсутність позаурочних форм занять у педагогічному процесі призводить до значного зниження якості бажаного результату [9]. Не менш важливими для педагога, як вважають респонденти, є уміння добирати відповідні засоби, методи та форми навчання і виховання дітей, проводити інші заняття фізичними вправами (секційні заняття, змагання, фізкультурно-художні свята, спортивно-художні вечори, дні здоров'я), на належному технічному рівні володіти вправами навчальної програми з фізичної культури та прийомами страхування, володіти формами фізичного виховання протягом дня (ранкова гігієнічна гімнастика, гімнастика до занять, фізкультхвилинка, фізкультпауза, година здоров'я), володіти організацією рухливих ігор, знаходити способи контакту з дітьми та їх батьками з питань фізичного виховання, володіти формами і методами контролю фізичного стану організму дитини та надавати їм долікарську медичну допомогу. Про те, що показ вправ чи технічних елементів у педагога повинен бути якщо не зразковим, то наближеним до нього, не варто і сперечатись. А от щоб уникнути

небажаних ексцесів під час проведення занять з фізичної культури у вигляді травмувань дітей, фахівець з дошкільної та початкової освіти просто зобов'язаний володіти прийомами страхувати та уміти надавати допомогу при виконанні вправ [5].

Педагог, під час занять фізичними вправами, несе повну відповідальність за життя і здоров'я кожної дитини. Уникнути неприємностей можна лише шляхом використання у своїй практиці найпростіших методів контролю за станом організму дітей (ЧСС, дихання, АТ, зовнішні ознаки). Окрім цього, під час занять, які спрямовані на розвиток фізичних якостей учнів, а також у ході виконання ними будь-яких інших фізичних навантажень, вчителю необхідно контролювати самопочуття кожної дитини, адже реакція різних учнів на одне і те ж навантаження є різною і непередбачуваною [5]. Немає ніяких сумнівів у надзвичайній важливості цього вміння. Адже воно може бути корисним не лише у педагогічній практиці, але й загалом для кожної людини у повсякденному житті. Опинитись у такій ситуації, де знадобиться уміння визначати ЧСС, накладати шини чи зупиняти кровотечу, робити штучне дихання чи надавати першу медичну допомогу при перегріванні, опіках, обмороженні може практично кожний пересічний громадянин. А незнання таких простих речей може стати причиною загибелі людей, яких ще можна було б урятувати, надавши своєчасну першу допомогу. Уміння планувати навчально-виховну діяльність з фізичного виховання опинилося на дев'ятій сходинці. Слід зазначити, що Державні стандарти дошкільної та початкової загальної освіти зазнають постійних змін, уточнень, удосконалень [3]. В результаті навчальні плани також доопрацьовуються та змінюються. Плануючи навчально-виховну діяльність з дітьми педагог повинен знати, що вона не може відбуватися за певними стандартами та нормами, а повинна бути гнучкою та пластичною. Фахівцю дозволено змінювати кількість запланованих годин, поданих у межах розділів, залежно від інтересу дітей до того чи іншого виду рухової активності, умов навчального закладу, матеріально-технічної бази. А враховуючи те, що сучасна дошкільна та початкова освіта в переважній більшості зустрічається з усіма вище перерахованими проблемами, особливо тими, що стосуються матеріальної сторони, означене уміння набуває більшої актуальності.

Щодо матеріальної бази, то фахівець сучасного навчального закладу просто не може не враховувати її наявність, кількість та якість, оскільки в кращому випадку вона є незадовільною, а в гіршому – взагалі відсутня. Проте, ми вважаємо, що створення матеріально-технічної бази є безпосереднім обов'язком кожного педагога. Така діяльність вимагає від нього великих зусиль, ініціативи та творчості. На цьому ж щаблі рейтингу (дев'ятий) опинились також уміння організовувати самостійну роботу дітей та проводити виховні заходи з фізичного виховання. Вони допомагають педагогу впроваджувати фізичну культуру і спорт у будні дітей, мотивувати їх до постійного самовдосконалення протягом усього життя, виховувати позитивне ставлення та інтерес до занять фізичними вправами. І саме це конче необхідно сформувати ще у дитячому віці, оскільки займатись фізичними вправами необхідно впродовж життя, а для цього потрібно, щонайменше, бути зацікавленим у власному фізичному самовдосконаленні. Десяту позицію займає вміння враховувати потреби та інтереси учнів, можливості матеріальної бази у процесі фізичного виховання. Слід нагадати, що дошкільний та молодший шкільний вік характеризується певними біологічними та психологічними особливостями. Діти цього віку найбільше потребують позитивних емоцій, радості та задоволення від фізичних вправ, тому в процесі їхнього фізичного виховання педагог повинен широко використовувати засоби емоційного характеру – рухливі ігри, танцювальні рухи, вправи з предметами (м'ячами, обручами, гімнастичними палицями, скакалками, прапорцями) [6]. Для організації фізичного виховання педагог, на думку опитаних, має володіти культурою і технікою мовлення (одинадцята позиція рейтингу). Уміння точно, лаконічно і виразно висловлювати свої думки є важливою професійною якістю будь-якого педагога. Не є винятком вихователь дошкільного навчального закладу, який під час занять з фізичної культури повинен уміти доступно передавати дітям необхідну інформацію, емоційно впливати на дітей мімікою, інтонацією та жестикуляцією. Передостаннє, дванадцяте, місце рейтингу розділили між собою вміння визначати пріоритетні напрямки діяльності з фізичного виховання дітей і вміння використовувати комп'ютерні та інформаційні технології для покращення процесу фізичного виховання. Ці уміння дають педагогу можливість підвищити ефективність системи фізичного виховання у навчальних закладах, задовольнити потреби цього контингенту дітей в досягненні ними оптимуму фізкультурної освіти, стану їх здоров'я, фізичного розвитку та рухової підготовленості підростаючого покоління.

Сьогодення просто вимагає від педагога (в тому числі у роботі з фізичного виховання) уміння користуватись сучасними технічними засобами, володіти способами роботи з інформаційними та комунікаційними технологіями і засобами їх ефективного застосування у своїй професійній діяльності. Комп'ютеризація роботи фахівців дошкільної та початкової ланки освіти в організації фізичного виховання дозволяє за мінімальний час і з мінімальними зусиллями організувати навчальну роботу, планувати навчальний матеріал, дозувати фізичні навантаження дітей, підбирати засоби навчання, забезпечити індивідуальний підхід до учнів та педагогічний контроль у процесі фізичного виховання, оптимізувати процес фізичного виховання вихованців, створити банк даних про фізичний стан дитини, що неодмінно необхідно педагогу у його діяльності. Що стосується використання педагогом під час занять з фізичної культури засобів заохочення і покарань, які опинились на останньому місці рейтингу, то вони, на думку професора Шияна Б.М. [9], виступають дієвим стимулом у формуванні інтересу дітей до занять, їхньої активності та бажання у подальшому фізичному удосконаленні. Однак, з іншого боку, педагоги повинні бути дуже обережними при використанні заохочень і (особливо) покарань у ході занять фізичною культурою. Вони мають підбиратись відповідно до кожної конкретної ситуації, що склалася, та застосовуватись у відповідності до певних правил. Так, наприклад, покарання ні в якому разі не повинно нашкодити здоров'ю учня або принижувати його особистість перед однокласниками.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок вище викладеного, можна зробити наступні висновки:

1. Одним з важливих умінь, якими повинен володіти фахівець дошкільної та початкової освіти для організації фізичного виховання дітей, є уміння проводити урок (заняття) фізичної культури, як основної форми фізичного виховання.

2. Не менш важливими для педагога є уміння добирати відповідні засоби, методи та форми навчання і виховання дошкільнят та молодших школярів, проводити секційні заняття, змагання, фізкультурно-художні свята, спортивно-художні вечори, дні здоров'я, на належному технічному рівні володіти вправами навчальної програми з фізичної культури та прийомами страхування, володіти формами фізичного виховання протягом дня, володіти організацією рухливих ігор, знаходити способи контакту з дітьми та їх батьками з питань фізичного виховання, володіти формами і методами контролю фізичного стану організму дитини та надавати їм долікарську медичну допомогу.

ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ будуть спрямовані на дослідження технології поєднання спеціальних знань та умінь у єдине дидактико-методичне уміння готовності випускників вищих педагогічних навчальних закладів до фізкультурно-оздоровчої роботи дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ареф'єв В. Г. Фізичне виховання в школі / В. Ареф'єв, В. Столітенко. – К.: ІЗМН, 1997. – 152 с.
2. Божик М.В. Підготовка майбутніх вчителів до розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Божик Микола Володимирович. – Рівне, 2015. – 268 с.
3. Методичні рекомендації з педагогічної практики (для студентів підготовки вчителів початкових класів) / Вихрущ О.В., Кодлюк Я.П., Корнієнко С.М., Онишків З.М. – Тернопіль:ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2007. – 28 с.
4. Огніста К.М. Педагогічні умови формування фізичної культури першокласників: дис. ... канд. н. ф. в. і спорту : 20.00.02 / Огніста Катерина Миколаївна. – Л., 2003. – 255 с.
5. Ognistiy A.V. Teoretiko-metodichni osnovi fizichnogo vikhovannya uchniv molodshogo shkil'nogo viku / Ognistiy A.V. – Ternopil': SMP «ТАУР», 2010. – 132 с.
6. Ognistiy A.V. Formuvannya profesijnikh znan' i umin' z fizichnogo vikhovannya u maybutnikh uchiteliv / Andriy Ognistiy // Visnik Priкарпатського університету. Серія: Фізична культура. – Вип. 17. – 2013. – С. 95-99.
7. Ognistiy A.V. Shlyakhi pokrashchennya pidgotovki vchiteliv pochatkovikh klasiv do fizichnogo vikhovannya molodshikh shkolyariv / Andriy Ognistiy // Pedagogika, psikhologiya ta mediko-biologichni problemi fizichnogo vikhovannya i sportu. – Kharkiv, KhOVNOKU, 2010. – №4. – С.140-142.
8. Stepanko A.V. Pidgotovka maybutnikh vchiteliv pochatkovikh klasiv do fizichnogo vikhovannya uchniv: dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Stepanko Anna Vasilivna. – Ternopil', 2008. – 242 с.
9. Shiyan B. M. Teoriya i metodika fizichnogo vikhovannya shkolyariv / B. M. Shiyan. – Chastina 1. – Ternopil' : Navchal'na kniga – Bogdan, 2003. – 272 с.

УДК:796.011.3:379.8-057.874

Омельченко Т. Г.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розглянуто сучасні світові тенденції організації дозвілля дітей молодшого шкільного віку. Обґрунтовано доцільність використання рекреаційних ігор в організації дозвілля на основі збільшення обсягу рухової активності та оптимізації психоемоційного стану дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: дозвілля, рекреаційні ігри, діти молодшого шкільного віку.

Омельченко Т.Г. Организация досуга детей младшего школьного возраста. Рассмотрены современные мировые тенденции организации досуга детей младшего школьного возраста. Обоснована целесообразность использования рекреационных игр в организации досуга на основе увеличения объема двигательной активности и оптимизации психоэмоционального состояния детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: досуг, рекреационные игры, дети младшего школьного возраста

Omelchenko T.G. Organization of leisure of children of midchildhood. The modern world tendencies of organization of leisure of children of midchildhood are considered. Expediency of the use of the recreational playing is reasonable organization of leisure on the basis of increase of volume of motive activity and optimization of the psycho-state of children of midchildhood. With a transition from preschool education to the systematic studies at school for the children of midchildhood the volume of motive activity diminishes on 50 a natural requirement is ignored in motive activity. In this connection, most children have a not mobile way of life : at school - after school desks, at home - before television and computer that stipulates the high level of morbidity : move small - are anymore ill. Thus, there is a problem of organization of active leisure of children of midchildhood. The alternative way of decision of this problem, in our view, the use of recreational games is during organization of leisure of children of midchildhood. Recreational and games stimulate mental development, regulating and deepening an idea about an environment, developing attention, memory, observation. After their help it is possible to bring up moral internals: boldness, decision, honesty, sense of sociability, to develop physical internals. The systematic engaging in movable recreational games promote positively influence on the indexes of the state of health. In connection with the above-mentioned, bringing in of children of midchildhood to the systematic engaging in recreational games after the aim of forming of skills of healthy way of life and increase of physical health level is actual.

Key words: leisure, recreational games, to put midchildhood

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Здоров'я дітей визначає майбутнє української нації, економічний розвиток, рівень життя, культури, науки. В Україні на тлі несприятливої демографічної ситуації спостерігається високий рівень захворюваності дитячого населення, погіршуються показники соматичного та психоемоційного розвитку дітей, що частково обумовлюється відсутністю організованого дозвілля [1]. На стан здоров'я дитини впливає безліч чинників. За даними ВООЗ тільки на 10-15% стан здоров'я визначається розвитком медицини, на 15-20% обумовлений генетичними чинниками, на 25% визначається екологічними умовами і на 50-55% - способом життя людини [5]. Таким чином, першочергова роль у формуванні та збереженні здоров'я дитини належить способу життя. До пріоритетних принципів здорового способу життя, які обумовлюють стан здоров'я дітей молодшого шкільного віку відносять: достатній рівень рухової активності, раціональне харчування, дотримання режиму дня, комфортний мікроклімат в сім'ї та школі,